

DOI:10.35774/app2022.01.043
УДК 336.763(477)

Олександр Одинак,

суддя Апеляційного суду Чернівецької області
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1384-9711>

Наталія Голота,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правознавства і гуманітарних
дисциплін Вінницького навчально-наукового
інституту економіки Західноукраїнського
національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4113-7743>

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність зазначеної теми дослідження обумовлена, з одного боку, важливістю дослідження механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану, а з іншого – наявністю теоретичних та практичних правових проблем, пов'язаних з організацією державного контролю у цій сфері. За своїм правовим змістом воєнний стан – це особливий правовий режим, який може бути введено за певних умов на території усієї України, або на окремих її територіях. Підставою для запровадження воєнного стану може бути як збройна агресія або загроза нападу, так і загроза державній незалежності України та територіальній цілісності країни. Для відвернення загроз для національної безпеки відповідним органам влади, військовим адміністраціям, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування надаються необхідні повноваження під час воєнного стану

Метою наукового дослідження є проведення комплексного наукового аналізу теоретичних, практичних і нормативних проблем забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану та розроблення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства з метою гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

Автор зазначає, що на основі аналізу екстрених нормативних актів Національного банку України, спрямованих на забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану, можна зробити певні висновки.

Положення про захист споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану мають захищати інтереси споживачів, заохочуючи надання якісних послуг та чесну конкуренцію. Відхід з ринку тих учасників, послуги яких безпосередньо пов'язані з фінансовими установами держави-агресора, низькою якістю і засновані на обмані та зловживаннях, або тих, хто прагне максимального збільшення прибутку в короткий термін на шкоду довготривалій цінності для клієнтів та акціонерів, є насправді однією з основних цілей такого нормативно-правового регулювання.

Ключові слова: воєнний стан, права споживачів, фінансові послуги, міжнародні санкції, безпека споживачів фінансових послуг.

Одинак О., Голота Н.

Protection of the rights of consumers of financial services in conditions of maritime

The relevance of this research topic is due, on the one hand, the importance of studying the mechanisms of protection of consumers of financial services in martial law, and on the other - the presence of theoretical and practical legal issues related to state control in this area. According to its legal content, martial law is a special legal regime that can be imposed under certain conditions throughout Ukraine or in some of its territories. The basis for the imposition of martial law may be armed aggression or the threat of attack, as well as the threat to state independence of Ukraine and the territorial integrity of the country. In order to avert threats to national security, the relevant authorities, military administrations, military command and local self-government bodies are given the necessary powers during martial law.

The purpose of the research is to conduct a comprehensive scientific analysis of theoretical, practical and regulatory issues of protection of consumers of financial services in martial law and develop proposals to improve existing legislation to harmonize national legislation with European Union law.

The author notes that based on the analysis of emergency regulations of the National Bank of Ukraine aimed at

protecting the rights of consumers of financial services in martial law, a number of conclusions can be drawn.

Provisions on the protection of consumers of financial services in martial law should protect the interests of consumers by encouraging the provision of quality services and fair competition. Withdrawal from the market of those participants whose services are directly related to the financial institutions of the aggressor state, low quality and based on fraud and abuse, or those who seek to maximize profits in the short term to the detriment of long-term value to customers and shareholders in fact, one of the main purposes of such regulation.

Keywords: *martial law, consumer rights, financial services, international sanctions, security of consumers of financial services.*

Постановка проблеми. Президент України Володимир Зеленський підписав Указ «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 [1]. Відповідно до положень Указу, воєнний стан запроваджують о п'ятій годині тридцять хвилин 24 лютого 2022 р. строком на тридцять діб. Зазначене рішення ухвалено в зв'язку з військовою агресією росії проти України і на основі пропозиції РНБО й відповідно до положень законодавства України.

За своїм правовим змістом воєнний стан – це особливий правовий режим, який може бути введено за певних умов на території усїєї України, або на окремих її територіях. Підставою для запровадження воєнного стану може бути як збройна агресія або загроза нападу, так і загроза державній незалежності України, та територіальній цілісності країни. Як зазначає Дж. Лент *Lent J.A. (1947)*, для відвернення загроз для національної безпеки відповідним органам влади, військовим адміністраціям, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування надаються необхідні повноваження під час воєнного стану [2, с. 47].

В умовах правового режиму воєнного стану можливе, на думку Р. Дан Паоло (*Pangilinan-Jamolin, Lei A., de Guzman, Rowena P. and Yema, Dan Paolo R. (2021)*) тимчасове, зумовлене загрозою національній безпеці, обмеження конституційних прав і свобод людини, а також прав та законних інтересів юридичних осіб [3, с. 47].

Вичерпний перелік зі встановленням строку дії зазначених обмежень, а також тимчасові обмеження прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб із зазначенням строку дії зазначених обмежень зазначається в Указі Президента України про введення військового стану. Зазначений Указ затверджується додатково Верховною Радою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичну базу наукового дослідження становлять праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців-правників, які вивчали особливості захисту прав і свобод громадян у період запровадження воєнного або надзвичайного стану, як *Pangilinan-Jamolin, Lei A., de Guzman, Rowena P. and Yema, Dan Paolo R., Гарбінська-Руденко А., Солошкіна, І. В., Мацелик Т., Lent J.A., Кармаліта М., Менджул М., Харабєрюш І., Duong T.T. Nguyen, Linh H.T. Tran, Nhung, Yen H. Hoang, T.H. Nguyen, Irfan, M., Sarwar, A. Asma, Rashid, Ngoc B. Vu. Akhtar, S., Q. U. A. Oleksandr O. Bryhinets, Oksana R. Shevchuk, Ivo Svoboda, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich Loukoianova, E., D.C. Loukoianova, E., Davidovic, S., Sullivan, H. Tourge.* Їхні позиції мають здебільшого узагальнений характер. Таким чином, на сьогодні існує об'єктивна необхідність глибокого й ґрунтовного дослідження питання захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану.

Мета статті – дослідити теоретичні, практичні й нормативні проблеми забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану та розробити пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства з метою гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принцип відповідального фінансування – базовий принцип надання фінансових послуг у період воєнного стану – це надання роздрібних фінансових послуг за принципами прозорості та справедливості. Стратегії стимулювання відповідального фінансування охоплюють регулювання захисту прав споживачів; стандарти постачальників фінансових послуг та галузеві стандарти, такі як кодекси поведінки; а також ініціативи щодо підвищення обізнаності та фінансової спроможності споживачів. У цій статті основна увага приділяється захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану, особливо для людей з низькими доходами. Правове регулювання захисту прав споживачів сфокусовано переважно на фінансових продуктах, а пруденційне регулювання спрямовано на збереження міцного фінансового становища і спроможності фінансових установ та, у ширшому сенсі, фінансової системи. Пруденційне регулювання, тим не менш, також робить свій внесок у захист прав споживачів в умовах воєнного стану, прагнучи запобігти збиткам дрібних недосвідчених вкладників та заохочуючи надійних постачальників, здатних запропонувати надійний доступ до фінансових послуг протягом значного періоду часу [4].

У рамках здійснення пруденційних заходів Національний банк України у своєму відкритому листі «Щодо заходів, пов'язаних із воєнною агресією Російської Федерації проти України» від 12 березня 2022 р. закликає учасників світового ринку фінансових послуг, а саме: іноземні страхові компанії, а також іноземні

професійні організації страховиків та перестраховиків, не проводити страхування усіх ризиків, країнами походження яких є росія та республіка білорусь [5].

Для підвищення стабільності ринку фінансових послуг Національний банк України закликає українців не вивозити готівкову гривню, адже українці або взагалі не можуть обміняти її за кордоном, або обмін буде проведено за дуже невигідним курсом.

Готівкову гривню рекомендовано завчасно зарахувати в Україні на свої карткові рахунки. Це можна зробити: у будь-якому відділенні банку, за наявності паспорта; через платіжні пристрої, оснащені функцією приймання готівки – банкомати з функцією приймання готівки, термінали самообслуговування. А тоді за кордоном проводити розрахунки картою.

Оскільки збитки, які російська армія завдала інфраструктурі України, сягають щонайменше 120 млрд дол США, або майже 3,6 трлн грн, і ця цифра зростає кожного наступного дня. Міністерство економіки співпрацює з урядами інших держав для розробки механізмів передачі Україні конфіскованих золотовалютних резервів центрбанку російської федерації у розмірі 415 млрд дол. США для відшкодування збитків, завданих військовими росії.

Термінове неформальне засідання Європейської ради – саміт ЄС, який відбувся у ніч на п'ятницю 11 березня 2022 р., завершився схваленням декларації, яка містить компромісне визнання перспектив членства України в ЄС. Для підтримки ринку фінансових послуг Європейська комісія вже виплатила Україні 300 млн євро макрофінансової екстреної допомоги.

Національний банк України спростовує інформацію про обмеження доступу українським громадянам до системи SWIFT.

Важливим кроком для підтримки фінансової спроможності громадян було прийняття Постанови Правління НБУ «Про здійснення купівлі облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» у період дії воєнного стану» від 8 березня 2022 р. № 43, відповідно до положень зазначеного акта в період дії воєнного стану НБУ не вимагає в банків перевіряти джерела походження готівкових коштів осіб у разі купівлі ними військових облігацій [6].

Завдяки зазначеним пруденційним заходам станом на 11 березня 2022 р. для підтримки Збройних Сил України перерахували 11,3 млрд грн на спецрахунок НБУ. Завдяки цьому НБУ для гуманітарних цілей на рахунок Міністерства соціальної політики перераховано 194 млн грн.

Банк міжнародних розрахунків – *Bank for International Settlements* призупиняє участь центрального банку російської федерації у діяльності цієї найбільш авторитетної міжнародної фінансової організації, її часто називають «центральним банком центральних банків», у зв'язку з військовою агресією росії проти України.

У відповідь на лист Національного банку Банк міжнародних розрахунків обмежує доступ центрального банку російської федерації до всіх своїх сервісів, засідань та інших форм діяльності.

Європейський інвестиційний банк (*European Investment Bank*), банк Європейського Союзу, уже здійснив перші фінансові перекази на загальну суму у 129 млн євро уряду України на стабілізацію фінансового стану. Ці кошти є невеликою частиною екстрених заходів підтримки України від ЄІБ, в рамках якого 4 березня Рада директорів банку схвалила рішення про виділення 668 млн євро для нашої країни. Фінансування гарантовано ЄС у межах Мандатів зовнішнього кредитування та доповнює інші фінансові пруденційні ініціативи, анонсовані інституціями ЄС.

Важливим екстреним нормативним актом НБУ, що спрямований на захист прав споживачів фінансових послуг, є постанова Правління Національного банку України «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні» від 08 березня 2022 року № 42, відповідно до положень якої банки отримують можливість надавати фінансові послуги, а також здійснювати фінансові операції із застосуванням електронних платіжних засобів, а саме: платіжних карток, застосовуючи хмарні сервіси, які надаються з використанням обладнання, яке розміщене на території Великобританії, Канади, США. Ця норма буде діяти в період воєнного стану, а також впродовж двох років після його припинення [7].

Також НБУ оновлює перелік системно важливих банків України, зокрема до нього повернувся «Кредобанк».

25 лютого 2022 р. Національний банк ухвалив історичне рішення відкликати банківську ліцензію та припинити діяльність банків, що перебувають під керівництвом росії: акціонерне товариство «Міжнародний резервний банк», який на відсотків належить акціонерному товариству «Сбербанк Росії», та акціонерне товариство «Акціонерний промислово-інвестиційний банк» («Промінвестбанк»), який на 99,77% належить Державній корпорації «ВЕБ.РФ».

Право прийняти такі рішення Національному банку надає постанова «Про особливості припинення діяльності банків в умовах воєнного стану» від 24 лютого 2022 р. № 19. [8] Рішення ухвалено одногосно 25 лютого 2022 р. – № 90-рш/БТ «Про відкликання банківської ліцензії і ліквідацію акціонерного товариства «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» [9] та № 91-рш/бт «Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію акціонерного товариства «Міжнародний резервний банк» Правлінням НБУ [10].

Міжнародні системи фінансових переказів MoneyGram, Western Union, Ria Money Transfer, TransferGo, IntelExpress скасували оплату за переказ фінансових активів в Україну. Ria та Western Union ухвалили це тимчасове рішення на період до 31 березня, IntelExpress та MoneyGram – термін не встановили.

Платіжна фінансова мережа Euronet скасовує плату за послуги для громадян України: держателі платіжних карток, емітованих в Україні, зможуть без комісії знімати готівку в банкоматах мережі Euronet в Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії, Україні.

Окрім цього, до кінця березня ПриватБанк скасував комісію за здійснення SWIFT-переказів з-за кордону. Отримати міжнародні перекази громадяни можуть цілодобово через Приват-24, в терміналах самообслуговування та банкоматах. З початку військових дій в Україні клієнти ПриватБанку одержали через торгові точки понад 1 млрд грн готівкою завдяки банківському сервісу «Готівка на касі». Ця послуга дає можливість під час покупки товару на касі магазину отримати кошти з банківської картки – від 500 до 6 тис. гривень. Щоденно видачу готівки здійснює 7 тис. POS-терміналів ПриватБанку. На сьогоднішні отримати готівку можна в касах 21 національних та локальних торгових мереж, АЗС та аптек.

Найближчим часом до цієї важливої фінансової послуги підключаться ще 16 торгових мереж та АЗС, а 11 проводять тестування технології для надання фінансової послуги.

Крім цього, за два тижні війни з 24 лютого по 12 березня обсяг коштів на рахунках громадян в Ощадбанку зростає більш як на 8,7 млрд грн.

Міжнародний валютний фонд надає Україні додаткове фінансування на суму 1,4 млрд дол. США за програмою екстреної підтримки МВФ для його держав-членів за рахунок інструментів швидкого фінансування – *Rapid Financing Instrument*.

Завдяки зазначеним заходам станом на 12 березня на спецрахунок НБУ для фінансування Збройних Сил України зараховано 11,1 млрд. грн. На рахунки Міністерства соціальної політики для гуманітарних цілей НБУ перераховано 170 млн. грн.

Незважаючи на досягнуті успіхи механізм захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану не буде працювати, якщо у ньому відсутній контроль та забезпечення виконання нормативно-правових актів, вкладених у захист прав вкладників і споживачів фінансових послуг. При цьому санкції щодо примусового забезпечення захисних правил мають відповідати ризикам, що походять від споживання різних видів послуг та продуктів. Так, ризики за іпотечним кредитом не можна порівняти з ризиками споживчих позик, а ризики банкрутства великого банку – з ліквідацією кредитної спілки [11]

Нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ, що проводиться в рамках пруденційного нагляду як основний захист прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану охоплює страхування вкладів. Наразі на міжнародному рівні відновилося дискусія щодо можливості страхування депозитів мікрофінансових організацій. У зв'язку з цим варто звернути увагу на усталену авторитетну думку, спрямовану проти страхування депозитів, останнє довело свою здатність стримувати «набіги» на банки [12] Проте запровадження страхування вкладів навіть для депозитної частини мікрофінансової галузі може спричинити великі проблеми.

У зв'язку з відсутністю надійних статистичних даних за великим історичним періодом, важко визначити навіть розмір гарантійного фонду, не кажучи вже про фінансове навантаження на державу та донорів. Відповідальне фінансування як основа відповідальних ринків фінансових послуг не може обмежуватися лише створенням нормативно-наглядової системи держави та програм фінансової грамотності, які підтримуються також державними органами. Забезпечення відповідального фінансування пов'язане ще з однією опорою – соціально-відповідальним бізнесом.

Основне завдання держави у справі захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану – створення умов, які забезпечують відповідальне фінансування. Захист споживачів у рамках проведення пруденційного та непруденційного нагляду базується на створенні комплексу норм, обов'язкових для дотримання фінансових організацій. Аналіз, який провели фахівці CGAP, показує, що поведінка постачальників фінансових послуг, незалежно від компетентності та рівня доходів клієнтів, має відповідати

трьом основним принципам: чітке розкриття ключової інформації до, під час та після здійснення угоди; справедливе й етичне ставлення до клієнтів; забезпечення можливості звернення за допомогою для вирішення спорів. Нормативно-наглядова система, побудована на основі цих принципів, є другим елементом захисту прав споживачів фінансових послуг [13].

Міжнародні організації, які вивчають проблеми доступу громадян до якісних фінансових послуг, найбільше стурбовані тим, щоб заходи, що вживаються в її рамках, не заважали розширенню доступності фінансових послуг і відповідали потребам малозабезпечених (як наслідок, малодосвідчених) споживачів; не призводили до того, що відповідальні постачальники послуг відмовляться працювати з цією категорією. Адже центральна проблема, з якою стикаються такі споживачі, є обмежений вибір якісних фінансових послуг, необхідних для допомоги у важких життєвих ситуаціях. Тому заходи захисту прав споживачів, які зумовлюють звільнення з ринку безвідповідальних постачальників, не можна розцінювати як збитки реалізації цілей розширення доступу.

Висновки. Отже на основі аналізу екстрених нормативних актів Національного банку України, спрямованих на забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану, можна зробити певні висновки.

Положення про захист споживачів фінансових послуг в умовах воєнного стану мають захищати інтереси споживачів, заохочуючи надання якісних послуг та чесну конкуренцію. Відхід з ринку тих учасників, послуги яких мають безпосередній зв'язок з фінансовими установами держави-агресора, низьку якість і засновані на обмані та зловживаннях, або тих, хто прагне максимального збільшення прибутку в короткий термін на шкоду довготривалій цінності для клієнтів та акціонерів, є насправді однією з основних цілей такого нормативно-правового регулювання.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 12.02.2022)
2. Lent J. A. (1947). The Philippine press under martial law. *Index on Censorship*. 1974; 3(1), 47–59. doi:10.1080/030642274085322972.
3. Pangilinan-Jamolin, Lei A., de Guzman, Rowena P. and Yema, Dan Paolo R. (2021). Experiences of selected University of the Philippines Los Banos (UPLB) community members during Martial Law in the Philippines (2021). *Journal Articles*. 3949. URL: <https://www.ukdr.uplb.edu.ph/journal-articles/3949> (дата звернення 12.02.2022).
4. Akhtar, S., Irfan, M., Sarwar, A. Asma, Rashid, Q. U. A. (2019). Factors influencing individuals' intention to adopt mobile banking in China and Pakistan: The moderating role of cultural values. *Journal of Public Affairs*, 19(1), Article e1884. URL: <https://doi.org/10.1002/pa.1884> (дата звернення 12.02.2022).
5. Відкритий лист НБУ «Щодо заходів, пов'язаних із воєнною агресією Російської Федерації проти України» від 12 березня 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article (дата звернення 12.02.2022).
6. «Військові облигації» у період дії воєнного стану: Постанови Правління НБУ від 8 березня 2022 року № 43. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_43 (дата звернення 12.02.2022).
7. Постанова Правління Національного банку України «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні» від 08 березня 2022 року № 42. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42 (дата звернення 12.02.2022).
8. Про особливості припинення діяльності банків в умовах воєнного стану: Постанова Правління Національного банку від 24 лютого 2022 року № 19 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42 (дата звернення 12.02.2022).
9. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк»: Постанова Правління Національного банку від 25 лютого 2022 року № 90-рш/БТ. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_90_rsh_bt (дата звернення 12.02.2022)
10. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію акціонерного товариства «Міжнародний резервний банк»: Постанова Правління Національного банку від 25 лютого 2022 року № 91-рш/БТ URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_91_rsh_bt (дата звернення 12.02.2022).
11. Oleksandr O. Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R. Shevchuk, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich (2020). Public value management and new public governance as modern approaches to the development

of public administratіnституційних одиниць. Revista San Gregoгінституційних одиниць. *Special editіnституційних одиниць-2020*. Núm. 42 (2020).

12. Washington, D. C. Lukonga, I. (2018). *Fintech, Inclusive Growth and Cyber Risks: Focus on the MENAP and CCA Regions*. Working Paper No. 18/201, International Monetary Fund, Washington, D. C.
13. Khera, P., S. Ng, S. Ogawa, and R. Sahay (2021). *Measuring Digital Financial Inclusion in Emerging Market and Developing Economies: A New Index*. IMF Working Paper No. 21/xx, International Monetary Fund.

References

1. *Ukaz Prezidenta Ukrayiny Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini [Decree of the President of Ukraine on the imposition of martial law in Ukraine № 64/2022 dated February 24, 2022.]*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
2. Lent, J. A. (1947). *The Philippine press under martial law. Index on Censorship*, 3(1):47-59. Retrieved from doi:10.1080/030642274085322972 [in English].
3. Pangilinan-Jamolin, Lei A., de Guzman, Rowena P. and Yema, Dan Paolo R. (2021). *Experiences of selected University of the Philippines Los Banos (UPLB) community members during Martial Law in the Philippines. Journal Articles*. 3949. Retrieved from <https://www.ukdr.uplb.edu.ph/journal-articles/3949> [in English].
4. Akhtar, S., Irfan, M., Sarwar, A. Asma, Rashid, Q. U. A. (2019). *Factors influencing individuals' intention to adopt mobile banking in China and Pakistan: The moderating role of cultural values. Journal of Public Affairs*, 19(1), Article e1884. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/pa.1884> [in English].
5. *Vidkrytyy lyst NBU «Shchodo zakhodiv, povyazanykh iz voyennoyu ahresiyeyu Rosiyskoyi Federatsiyi proty Ukrayiny» [Open letter of the NBU «On measures related to the military aggression of the Russian Federation against Ukraine» from March 12, 2022]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article [in Ukrainian].
6. *Postanovy Pravlınnyya NBU Pro zdiysnennya kupivli oblihasiy vnutrishn'oyi derzhavnoyi pozyky «Viyskovi oblihasiyi» u period diyi voyennoho stanu [Resolutions of the NBU Board on the purchase of domestic government bonds «Military bonds» during martial law of March 8, 2022 № 43]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_43 [in Ukrainian].
7. *Postanova Pravlınnyya Natsional'noho banku Ukrayiny «Pro vykorystannya bankamy khmarnykh posluh v umovakh voyennoho stanu v Ukrayini» [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine «On the use of cloud services by banks in martial law in Ukraine» of March 8, 2022 № 42]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42 [in Ukrainian].
8. *Pro osoblyvosti pryupynennya diyalnosti bankiv v umovakh voyennoho stanu: Postanova Pravlınnyya Natsional'noho banku [On the peculiarities of the termination of banks in martial law: Resolution of the Board of the National Bank of February 24, 2022 № 19]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42 [in Ukrainian].
9. *Postanova Pravlınnyya Natsional'noho banku Pro vidklykannya bankivs'koyi litsenziyi ta likvidatsiyu Publichnoho aktsionernoho tovarystva «Aktionernyy komertsyynyy promyslovo-investytsyynyy bank [Resolution of the Board of the National Bank On revocation of the banking license and liquidation of the Public Joint-Stock Company «Joint-Stock Commercial Industrial and Investment Bank of February 25, 2022 № 90-puu / BT]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_90_rsh_bt [in Ukrainian].
10. *Postanova Pravlınnyya Natsional'noho banku Pro vidklykannya bankivs'koyi litsenziyi ta likvidatsiyu Aktionernoho Tovarystva «Mizhnarodnyy Rezervnyy Bank» [Resolution of the Board of the National Bank On revocation of the banking license and liquidation of the Joint Stock Company «International Reserve Bank»]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_91_rsh_bt [in Ukrainian].
11. Oleksandr Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R. Shevchuk, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich (2020). *Public value management and new public governance as modern approaches to the development of public administratіnституційних одиниць*. Revista San Gregoгінституційних одиниць. *Special editіnституційних одиниць-2020*. Núm. 42.
12. Washington, D.C. Lukonga, I. (2018). *Fintech, Inclusive Growth and Cyber Risks: Focus on the MENAP and CCA Regions*. Working Paper No. 18/201, International Monetary Fund, Washington, D. C.
13. Khera, P., S. Ng, S. Ogawa, and R. Sahay (2021). *Measuring Digital Financial Inclusion in Emerging Market and Developing Economies: A New Index*. IMF Working Paper No. 21/xx, International Monetary Fund.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2022.